

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2023/912
Toplantı Tarihi/Sayısı : 26.12.2023/36
Karar Numarası : 2023/1094
Başvuran : A. S.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Sağlık Bakanlığı
Muhatap Adres : Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı Şehit Mehmet Bayraktar
Cad. No:9 Çankaya/Ankara

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Ceza infaz kurumunda yaşadığı olay sonrasında burnu kırılan ve nefes almakta zorluk çeken başvuranın ilgili sağlık kuruluşları tarafından ameliyat edilmediği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Kahramanmaraş'ta tutulduğu ceza infaz kurumunda karıştığı bir olayda darp edildiğini, kafatasının çatladığını ve burnunun kırıldığını, bu sebeple nefes almakta güçlük yaşadığını, burnundan ameliyat olmak istediğini fakat doktorların 6 ay beklemesi gerektiğini söylediğini,

b. Sonrasında deprem nedeniyle Antalya Y Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakil olduğunu, burnunun kırılması üzerinden 7 ay geçmesine rağmen Antalya'da gittiği 2 hastanede de ameliyatının yapılmadığını, mahpus olduğu ve parası olmadığı için kendisini ameliyat etmediklerini iddia etmekte ve mağduriyetinin giderilmesini talep etmektedir.

3. Antalya Y Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan alınan yazılı görüşte özetle;

a. Başvuranın Kuruma 11/2/2023 tarihinde nakil olduğunu, Kahramanmaraş'ta tutulduğu ceza infaz kurumunda iken 10/11/2022 tarihli hastane üst yazısına istinaden, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi Kulak Burun Boğaz Polikliniğinde yapılmış olan muayene sonucuna göre, Kurum revirinde muayenesi yapılarak Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesine 10/4/2023 tarihinde sevkini yapıldığını, burada yapılan muayene sonucunda Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Kulak Burun Boğaz Polikliniğine sevk edilmesinin uygun görüldüğünü,

b. 12/4/2023 tarihinde Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Kulak Burun Boğaz Polikliniğine sevki yapılan başvuranın, muayene sonucunda plastik cerrahinin görmesi gerektiği görüşünün yazıldığı, 13/4/2023 tarihinde yapılan plastik cerrahi muayenesinde ise “hasta değerlendirilmiş ve bilgilendirilmiştir” notuyla Kuruma geri gönderildiği,

c. Hükümlünün durumu gözetilerek 5/5/2023 tarihinde tekrar Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Kulak Burun Boğaz Polikliniğine sevkini sağlandığı, bu muayene sonucunda da İliadin burun spreyi reçete edilerek Kuruma geri gönderildiği,

ç. Kurum doktorunun, 18/5/2023 tarihinde “*hastanın şikayetinin devam ettiği ve tekrar değerlendirilmesi gerektiği*” notuyla tekrar sevk yazdığı, buna istinaden 22/5/2023 tarihinde Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kulak Burun Boğaz Polikliniğinde yapılan muayene sonucunda plastik cerrahi tarafından değerlendirilmesi gerektiği notuyla başvuranın ilgili polikliniğe yönlendirildiği,

d. 24/5/2023 tarihinde Akdeniz Üniversitesi Poliklinik Şefliğinden hükümlü A. S.’nin Tıp Fakültesinde tedavisinin olup olamayacağı hakkındaki konunun Başhekimlik tarafından düzenlenecek bir rapor ile değerlendirilmesi ve Kuruma gönderilmesinin istendiği,

e. Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Anabilim Dalından 26/5/2023 tarihinde gelen yazıda ise “*Tümör ve travma ameliyatları öncelikli olup bahsi geçen ameliyatın özellikli bir operasyon olmamakla birlikte herhangi bir plastik cerrahi kliniğinde yapılabilmektedir*” şeklinde cevap verildiği ifade edilmiştir.

4. Başvuran cevabî yazısında özetle; tutulduğu ceza infaz kurumunun kendisiyle her zaman ilgilendiğini, neredeyse her hafta hastaneye götürüp muayene ettirdiklerini fakat ameliyat edilmediğini, şikayetinin devam ettiğini, bulunduğu yerde plastik cerrahi bölümü olan başka bir hastane olmadığını, burada ameliyat edilemiyor ise ameliyat edilebileceği başka bir yere naklini istediğini ifade etmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Anayasa’nın 17’inci maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir: “*Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.*”

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; “*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*” Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. Aynı Kanun’un 17’nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; “*özürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği*” hükme bağlanmıştır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in “*Ön incelemenin yapılması*” başlıklı 48’inci maddesinin birinci fıkrasına göre; “*Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği, (...) yönlerinden incelenir.*”

9. Aynı Yönetmelik’in “*Gerekçeli kabul edilmezlik kararı*” başlıklı 67’nci maddesine göre; “*Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.*”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunu amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının

korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

11. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinde; Kurumun görevleri arasında İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak olduğu düzenlenmiştir. Aynı maddenin (1) bendi kapsamında da özgürlüğünden mahrum bırakılanların Kuruma yapmış oldukları başvurular incelenmektedir.

12. Başvuran, 6 Şubat depremi öncesinde tutulduğu ceza infaz kurumunda karıştığı bir olay sonrasında burnunun kırıldığını ve nefes almakta zorluk çektiğini, deprem sonrasında nakil olarak geldiği Antalya'da ilgili sağlık kuruluşlarının kendisini ameliyat etmediğini iddia etmektedir.

13. Alıkonulmuş kişiler, alıkonulmanın doğasından kaynaklanan koşullar nedeniyle savunmasız bir konumdadır. Bu nedenle onların doğrudan ya da dolaylı olarak kötü muamele teşkil edecek tutumlardan korunması konusunda idarenin pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Kişinin fiziksel refahı ve kişiye sunulacak tıbbi koruma da idarenin pozitif yükümlülüğü kapsamında değerlendirildiğinde; mahpusların alıkonulmanın doğasından kaynaklanan zorlukların dışında zorluk ve sıkıntı yaşamaması, insan onuruna uygun bir şekilde sağlıklarının korunması ve gereken tedavi hizmetlerine tam ve zamanında erişebilmesi gerekmektedir (AİHM, Kudla/Polonya, B.No: 30210/96, 26/10/2000, para.94).

14. Öte yandan, bir mahpusun doktor tarafından muayene edilmesi ve bu bağlamda sağlık hizmetlerinden faydalanan olması doğrudan tıbbi yardımın yeterli olduğu anlamına gelmemektedir (Hummatov/Azərbaycan, B.No:9852/03 ve 13413/04, 29/11/2007, para. 116). Yetkililerin kişinin alıkonulduğu süre boyunca sağlık durumuna ilişkin kapsamlı ve düzenli kayıt tutması (AİHM, Khudobin/Rusya, B. No:59696/00, 26/10/2006, para.83) ve tedavi hizmetlerinin hızlı, doğru ve sistematik olması da (AİHM, Melnik/Ukrayna, B.No:72286/01, 28/3/2006, para. 104-106) devletin işkence ve kötü muamele yasağı kapsamında pozitif yükümlülükleri arasındadır. Bu çerçevede ceza infaz kurumunda sunulan sağlık hizmetlerinin halka genel olarak sunulan sağlık hizmetleriyle kıyaslanabilir düzeyde olması beklenmektedir (AİHM, Blokhin/Rusya, B. No:47152/06, 23/3/2016, para.137).

15. Cezaevlerinde kötü muamele olarak kabul edilecek hususlar farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunların birçoğu cezaevi idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir. Bu nedenle mahkûmlar için bir cezaevindeki yaşam tüm yönleriyle değerlendirilmelidir. Cezaevlerindeki yaşam, mahkûmlara sunulan aktivitelerin genişliğinden, mahkûmlar ve ceza infaz görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir (Avrupa İşkence ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesinin (CPT) Standartları, 2002). Bu kapsamda mahpusların yeterli sağlık ve tedavi imkânlarından faydalanamaması da kötü muamele yasağının ihlali olarak değerlendirilebilmektedir.

16. Kötü muameleyle maruz kalması nedeniyle mağdur olduğunu ileri süren kişilerin kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delil sunmaları gerektiğini de belirtmek gerekir (AYM, Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12.12.2018, para. 45.). Başvuranın kötü muamele gördüğüne ilişkin anlatımları soyut iddiaları değil, somut fiillerin tasvirini içermelidir.

17. Somut olayda başvuranın, tutulduğu ceza infaz kurumunda gerekli sağlık hizmetine erişiminin sağlandığı, bu kapsamda hem ceza infaz kurumu bünyesinde tedavi edildiği hem de gerektiğinde daha donanımlı hastanelere bir kaç defa sevk edilerek idarenin üzerine düşen pozitif yükümlülüğü yerine getirdiğifakat sevk edilen

hastanelerden Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesinde plastik cerrahi bölümünün olmaması sebebiyle ameliyat edilemediği, Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Plastik Cerrahi Bölümündeki doktorların ise ameliyatı yapılması gereken zorunlu ve hayati bir operasyon olarak değerlendirmedikleri ve başka kliniklere yönlendirdikleri anlaşılmaktadır.

18. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 03/1/2013 tarihli ve 2013/2 Nolu Genelgesinin Tutuklu ve Hükümlülerin Tedavi Giderleri başlıklı 3'üncü maddesinde; *“Ceza infaz kurumları ve tutukevlerince Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelere ve Sağlık Bakanlığı hastanelerince üniversite hastanelerine (vakıf üniversiteleri hariç) sevk edilen tutuklu ve hükümlülerin; (...) estetik amaçlı tedavi giderleri kendisi tarafından karşılanacaktır.”* ifadesi yer almaktadır. Herhangi bir kötü muamele iddiası ihtiva etmeyen başvuruda; başvuranın maliyetini karşılamak suretiyle ameliyat edilerek tedavisinin sağlanabileceği, ameliyat olmamasının yaşamını ciddi anlamda olumsuz etkilediğine dair bir emarenin bulunmadığı görülmektedir.

19. Sağlık hizmeti alanların sahip olduğu haklar, 1/8/1998 tarihli ve 23420 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Hasta Hakları Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Mezkûr Yönetmelik'te hasta hakları detaylı bir şekilde düzenlenmiş ve Yönetmelik'in “Müracaat, Şikayet ve Dava Hakkı” başlıklı 42'nci maddesinde; *“Hastanın ve hasta ile ilgili bulunanların, hasta haklarının ihlali halinde, mevzuat çerçevesinde her türlü müracaat, şikayet ve dava hakları vardır.”* denilmek suretiyle yasal güvenceler sağlanmıştır. Buna göre haklarının ihlal edildiğini düşünen bir hasta ilgili makamlara şikâyet ve dava hakkına da sahiptir.

20. Sonuç olarak kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddia veya somut bir vaka ihtiva etmeyen başvurunun; Kurumumuzun hekimlerin hastalara yönelik tıbbi tespit veya tedavilerini inceleyecek bir konumda olmaması, başvuranın şikayetlerini Hasta Hakları Yönetmeliği çerçevesinde ilgili makamlara yapabileceği gerekçesiyle kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

26/12/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Aışan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye